

12. Masliak, I.P. (2017). Vplyv aerobiky sylovoi spriamovanosti na stan kardiorespiratornoi systemy shkoliariv starshykh klasiv [The influence of power aerobics on the state of the cardiorespiratory system of high school pupils]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Vyp. 1(82). S. 35–38. [in Ukrainian].
13. Poliakov, S.D., Khrushchev, S.V., Korneeva, I.T. (2006). Monitoring i korrektsiia fizicheskogo zdorovia shkolnikov [Monitoring and correction of the physical health of schoolchildren]. *Metodicheskoe posobie*. 96 s. [in Russian].
14. Solohub, O. (2017). Osoblyvosti fizychnoho stanu pidlitkiv v umovakh sohodennia [Features of the physical condition of adolescents in the conditions of today]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat : nauково-metodychnyi zhurnal*. № 16. S. 121–124. DOI: 10.15330/msuc.2017.16.121-124 [in Ukrainian].
15. Fizychna kultura v shkoli : navchalna prohrama dlia 10–11 klasiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Physical education at school: a curriculum for 10–11 grades of general secondary education institutions]. Kyiv : Litera LTD. 2019. 192 s. [in Ukrainian].
16. Shchavel, Kh., Mykhats, T., Svystun, Yu. (2016). Vplyv rukhlyvykh ihor na funktsionalni mozhlyvosti orhanizmu ditei serednoho shkilnoho viku [The influence of outdoor games on the functionality of the body of secondary school-age children]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprov'ia : nauково-praktychnyi zhurnal*. № 1. S. 230–234. [in Ukrainian].
17. Shchankin, A.A. (2015). Sviaz konstitucii cheloveka s fiziologicheskimi funktsiiami [Connection of the human constitution with physiological functions]. *Monografiia*. 105 s. [in Russian].
18. Masliak, Irina, Bala, Tetiana, Krivoruchko, Natalia, Shesterova, Ludmula, Kuzmenko, Irina, Kulyk, Nina, Stasyuk, Roman, Zhuk, Vyacheslav (2018). Functional state of cardiovascular system of 10–16-year old teenagers under the influence of cheerleading classes. *Journal of Physical Education and Sport*. 18 (1). P. 452–458.
19. Olha, Kolomiitseva, Ihor, Prykhodko, Anna, Prikhodko, Ruslan, Anatskyi, Artem, Turchynov, Serhii, Fushev, Svitlana, Hunbina, Oleg, Garkavyi (2020). Efficiency of Physical Education of University Students Based on the Motivation Choice of the CrossFit Program. *Physical Activity Review*. Vol. 8. P. 26–38. DOI: 10.16926/par.2020.08.04.
20. Petrova, Anhelina, Bala, Tetiana (2020). The cardiorespiratory system state of the 10th–11th grade boys after the introduction of the variable module “Crossfit”. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport. Kharkiv : KhSAPC*. Vol. 8. № 3. P. 20–33. DOI: 10.15391/snsv.2020-3.002.
21. Sibley, B.A. (2012). Using Sport Education to Implement a CrossFit Unit. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. 83 (8). P. 42–48. DOI: 10.1080/07303084.2012.10598829.
22. Smith, M.M., Sommer, A.J., Starkoff, B.E., Devor, S.T. (2013). Crossfit-based high-intensity power training improves maximal aerobic fitness and body composition. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 27 (11), 3159–3172. DOI: 10.1519/JSC.0b013e318289e59f.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.3.3>

TRANSFORMACJA WYMAGAŃ ZAWODOWYCH DO NAUCZYCIELI PRYWATNYCH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W UKRAINIE (LATA 1990 – 2010)

Olha Pylypiv

nauczyciel szkoły podstawowej

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „Szkoła Wolnych i Nieobojętnych” (Lwów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-8424-2255

olgapylypiv@gmail.com

Adnotacja. Procesy demokratyczne na Ukrainie (lata 1990–2010), zmiany gospodarcze i społeczne, zatwierdzenia nowych przepisów dotyczących edukacji spowodowały rozwój szkół ogólnokształcących o różnych formach własności, co doprowadziło do transformacji wymagań zawodowych dla nauczyciela. Analiza teoretyczna i uogólnienie źródeł wskazują na zainteresowanie współczesnych ukraińskich naukowców wspomnianym problemem naukowym. Artykuł podkreśla genezę powstawania i rozwoju inicjatyw ustawodawczych państwa w kontekście rozwoju systemu edukacji szkolnej opartego na paradygmacie zorientowanym osobowo, w przeciwieństwie do wiedzy normatywnej (która istniała w czasach sowieckich). W nurcie tych zmian ujawniono cechy transformacji w odniesieniu do wymagań zawodowych wobec nauczyciela szkoły podstawowej (klas podstawowych) prywatnej formy własności. Wyjaśniono różnice charakteryzujące działalność nauczycieli szkół podstawowych prywatnej formy własności, a mianowicie: bliskie związki z rodzicami uczniów, indywidualizacja procesu uczenia się, poleganie na indywidualnym rozwoju osobistym dziecka. Przedstawiono doświadczenia nauczycieli szkół podstawowych prywatnej szkoły ogólnokształcącej „Katolicka Szkoła św. Bazylego Wielkiego”. W tej szkole innowacje pedagogiczne w pracy nauczycieli są ściśle powiązane z tradycyjnym rozwojem moralnym i duchowym dzieci.

Słowa kluczowe: przygotowanie nauczyciela, wymagania zawodowe, nauczyciel szkoły podstawowej, szkoły podstawowe, źródła prawne, źródła normatywne.

TRANSFORMATION OF PROFESSIONAL REQUIREMENTS FOR TEACHERS OF PRIVATE PRIMARY SCHOOLS IN UKRAINE (1990 – 2010)

Olha Pylypiv

Primary School Teacher

LLC “School of the Free and Indifferent” (Lviv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8424-2255

olgapylypiv@gmail.com

Abstract. Democratic processes in Ukraine (1990–2010), economic and social changes, the approval of new legislation on education led to development of secondary schools of various forms of ownership, which caused transformation of professional requirements for teachers. Theoretical analysis as well as generalization of sources indicate the interest of modern Ukrainian scientists to the specified scientific problem. The article covers the genesis of formation and development of legislative initiatives of the state in the context of the development of the school educational system on the basis of personality-oriented paradigm, in contrast to normative knowledge (which existed in the Soviet era). In line with these changes some features of transformation in relation to professional requirements to the teachers of private primary schools were revealed. The differences that characterize the activities of private primary school teachers were found out, namely: close ties with students' parents, individualization of learning process and reliance on the individual personal development of the child. The experience of primary school teachers in private secondary school “Catholic School of St. Basil the Great” is presented. In this school, pedagogical innovations in the work of teachers are closely intertwined with a traditional moral and spiritual development of children.

Key words: teacher training, professional requirements, primary school teacher, primary schools of private ownership, legislative sources, regulatory sources.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВИМОГ ДО ВЧИТЕЛІВ ПРИВАТНИХ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ (1990 – 2010-і РОКИ)

Ольга Пилипів

вчитель початкових класів

ТзОВ «Школа вільних та небайдужих» (Львів, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8424-2255

olgapylypiv@gmail.com

Анотація. Демократичні процеси в Україні (1990–2010-і роки), економічні та соціальні зміни, утвердження нового законодавства про освіту зумовили розвиток загальноосвітніх шкіл різних форм власності, що спричинило трансформацію професійних вимог до вчителя. Теоретичний аналіз і узагальнення джерел вказують на зацікавленість сучасних українських учених щодо означеної наукової проблеми. У статті висвітлено генезу становлення і розвитку законодавчих ініціатив держави в контексті розбудови системи шкільної освіти на засадах особистісно орієнтованої парадигми, на відміну від нормативно-знаннєвої (що існувала в радянську добу). У руслі цих змін розкрито особливості трансформації щодо професійних вимог до вчителя початкової школи (початкових класів) приватної форми власності. З'ясовано відмінності, що характеризують діяльність учителів початкових шкіл приватної форми власності, а саме: тісні зв'язки з батьками учнів, індивідуалізація процесу навчання, опора на індивідуально-особистісний розвиток дитини. Презентовано досвід роботи вчителів початкових класів приватної загальноосвітньої школи «Католицька школа святого Василя Великого». У цій школі педагогічні інновації в роботі вчителів тісно переплітаються із традиційним морально-духовним розвитком дітей.

Ключові слова: підготовка вчителя, професійні вимоги, вчитель початкової школи, початкові школи приватної форми власності, законодавчі джерела, нормативні джерела.

Вступ. Економічні та політичні зрушення, що відбулися в Україні в 1991 р. (ухвалення Акта проголошення незалежності України) зумовили трансформацію освітньої галузі. Освіта дітей і молоді є пріоритетом батьків, громадянського суспільства і держави. Осердя системних змін у підготовці вчителів розглядаємо в контексті утвердження особистісно орієнтованої освітньої парадигми, на відміну від нормативно-знаннєвої, що була характерна для радянської доби.

Демократичні процеси в Україні позитивно впливали на розбудову новітньої системи освіти, зокрема і шкільної. На початку 1990-х рр. започатковано діяльність загальноосвітніх шкіл різних типів і форм власності, відповідно до Закону України «Про освіту» (1990 р.). У ці роки простежується позитивна динаміка зростання чисельності загальноосвітніх шкіл першого ступеня (початкові) приватної форми власності.

На часі були зміни щодо професійно-педагогічної підготовки вчителя, зокрема і початкової школи – на антропоцентричних засадах (Іванюк та ін., 2020: 26). Трансформацію вектора професійної підготовки вчителя до діяльності в початковій школі розглядаємо в перебігу мети, завдань, змістово-технологічного забезпечення доступних умов для здобуття особистістю якісної початкової освіти.

Актуальність висвітленої проблеми увиразнена необхідністю вирішення суперечностей між: запитами батьків і суспільства щодо вдосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи для роботи в галузі приватної освіти учнів і відсутністю в означених хронологічних межах в Україні адекватних навчальних планів і програм; об'єктивною потребою підготовлених учителів до здійснення освітнього процесу в початкових школах приватної форми власності та відсутністю новітнього організаційного та технологічного забезпечення.

Основна частина. Відповідно до актуальності проблеми та виявлених суперечностей **метою** статті є висвітлення особливостей трансформаційних змін щодо професійних вимог до вчителя в умовах становлення і розвитку початкових шкіл приватної форми власності в системі освіти України (1990–2010-і рр.).

Для досягнення мети використано взаємопов'язані **методи**, а саме: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення) – для з'ясування рівня розробленості наукової проблеми в педагогічній теорії та виявлення особливостей поступу підходів до організації професійної підготовки вчителя згідно із проблематикою статті.

Результати. Результати студіювання чинних у ті роки законодавчих документів, що становлять джерела дослідження, а саме: законів України «Про освіту» (1991 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ ст.» (1993 р.)), Положення про загальноосвітній навчальний заклад (2000, 2010 рр.), дали змогу дослідити особливості фінансування діяльності приватних шкіл, на відміну від державних. Здебільшого фінансування приватних шкіл здійснювалося за допомогою коштів окремих фізичних чи юридичних осіб.

Особливість фінансування приватних шкіл полягала в кооперації коштів для придбання матеріально-технічної бази, дидактичного оснащення класів, кабінетів. На відміну від державних шкіл, приватні заклади фінансували: засновники, меценати чи довірені особи від благодійних фондів.

Діяльність початкових шкіл приватної форми власності будувалася з урахуванням малочисельного наповнення класів (10–15 учнів), а отже, у більш виразній організації індивідуального підходу до навчання та проєктування розвивальних середовищ.

Результати теоретичного аналізу засвідчують значний інтерес сучасних українських учених до проблеми професійної підготовки вчителів в умовах економічних і освітніх змін. Нині в українському науковому просторі пріоритет становить розроблення загальнотеоретичних підходів до імплементації особистісно орієнтованої освітньої парадигми, що ґрунтується на ідеях людиноцентризму, згідно з якими духовно-ціннісний зміст освітнього процесу набуває першорядності. Цей підхід визначає дитину суб'єктом, унікальною, цілісною, самоцінною особистістю, із широкими можливостями для самоактуалізації (Кремель, 2005). Слушною в контексті проблематики статті є наукова думка О. Савченко щодо акцентуації людиноцентрованої педагогічної позиції, передусім для вчителя школи першого ступеня (початкова), зокрема для педагога приватної школи (Савченко, 2000). Отже, постать учня стає домінуючою щодо професійної діяльності педагога, предметом якої є формування духовного світу школяра. Значущими в цьому сенсі вбачаємо саме формування та становлення педагогічної (фахової) компетентності вчителя.

Проблему компетентності на різних рівнях аналізували сучасні науковці: з'ясування лексичного значення поняття «компетентність», (Гончаренко, 2011), компетентність як явище цивілізації (Корсак, 2006). Зокрема, у «Новому тлумачному словнику української мови» сутність поняття «компетенція» визначається в декількох варіантах: «1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» (Яременко, Сліпушко, 2007: 874). «Словник іншомовних слів» подає «компетентність» як поінформованість, обізнаність, авторитетність (Мельничук, 1975). Науковець І. Черних акцентує увагу на особистісних якостях людини, її здатностях та набутих знаннях, а також досвіді, що ґрунтується на цінностях (Черних, 2012). З огляду на предмет нашого дослідження значущим є узагальнене визначення поняття «професійна компетентність» авторами С. Гончаренко, Н. Ничкало. Учені розглядають професійну компетентність як сукупність умінь та готовності особистих і професійних якостей педагога, що є визначальними для їхньої діяльності (Гончаренко, Ничкало, 2000: 149). На нашу думку, формування професійних компетентностей є безумовним показником у підготовці майбутніх учителів, особливо класоводів – наставників початкових класів (приватної форми власності).

Варто уточнити, що нині науковці виділяють низку загальних компетентностей для всіх педагогічних працівників, тобто так звані ключові компетентності, яким властиві такі ознаки: багатофункціональність, надпредметність і багатовимірність, що водночас потребують значного інтелектуального саморозвитку та самовдосконалення. Адже формування професійної компетентності – процес циклічний, у межах якого необхідними показниками є постійне підвищення професіоналізму, конструктивний розвиток. Так, Н. Волкова виокремлює *педагогічну компетентність*, а саме: інтегративність знання, уміння і навички, що відповідають кваліфікаційним вимогам і особистісній ціннісно-мотиваційній сфері, та здатностей до інновацій (Волкова, 2009). Як зазначає Н. Волкова, сучасний учитель повинен володіти такими компетентностями: громадянською, соціальною, загальнокультурною, самонавчальною, технологічною, науково-методичною, прогностичною, комунікативною, здоров'язбережувальною, підприємницькою, рефлексивною, налаштованістю на саморозвиток і творче вдосконалення тощо (Волкова, 2009).

Отже, професійну компетентність учителя-наставника школи першого ступеня (приватної форми власності) репрезентуємо як складний індивідуально-психологічний механізм, серцевиною якого постає єдність досвіду, теоретичних знань, практичних умінь і значущих особистісних якостей, для конструктивного досягнення педагогічної мети і виконання завдань.

На думку Р. Скульського, усе це дає можливість здійснювати підготовку майбутнього вчителя, зокрема й педагога початкових класів, до виконання основних функцій, а саме: управлінської; організаторської; діагностичної; орієнтаційно-прогностичної; конструктивно-проектувальної; навчальної; інформаційно-пояснювальної; дослідницько-творчої; менеджерської; контролю (Скульський, 2008). Ці міркування вченого становлять як науковий, так і практичний інтерес у контексті проблематики нашої статті.

Підготовку вчителя до його майбутньої професійної діяльності можна умовно поділити на такі основні компоненти: загальна підготовка (методологічно-розвивальна); спеціально-професійна (психолого-педагогічна, методична); особистісна підготовка (самовиховання особистості майбутнього педагога, його самовизначення). У навчальних планах, у хронологічних межах дослідження, що відображали зміст професійної підготовки майбутніх фахівців, передбачено значну психолого-педагогічну компоненту. Виділимо окремо загальнопедагогічну підготовку як елемент загальної, спеціально-професійної й особистісної готовності майбутнього вчителя. Результатом опанування студентами необхідного рівня змістово-процесуальних і наукових основ педагогічної діяльності, формування в них цілісного комплексу загальнопедагогічних знань, умінь, навичок. Як бачимо, навчання майбутнього фахівця пов'язане зі зростанням його професійної майстерності, повинно охоплювати всі сторони його професійної діяльності, які забезпечують такі складники (Карпович, 2004): підготовку навчального процесу та проектування його конкретних варіантів; реалізацію, здійснення навчального процесу; вивчення, аналіз і оцінку кінцевих результатів навчального процесу, виявлення ефективності професійної діяльності. Усі перелічені функції становлять коло повноважень і для вчителів приватних шкіл.

Роль приватних шкіл як чинника демократичних перетворень в освіті і формування громадянського суспільства загалом були предметом аналізу під час робочого семінару з фахівцями Європейської асоціації порівняльного освітнього права в червні 2009 р. (Паращенко, 2009: 138–142). Напрацьовані експертами від України пропозиції щодо змін в освітньому законодавстві було передано в комітет Верховної Ради з питань освіти і науки, в депутатські фракції та Міністерство освіти і науки України. Як результат, у порядку законодавчої ініціативи у вересні 2009 р. на розгляд Верховної Ради України було внесено проєкт закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань освіти» (щодо дотримання державних гарантій стосовно осіб, які навчаються у приватних навчальних закладах) № 5087, поданий народним депутатом України В. Колесніченком, і альтернативний йому проєкт закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо приватних навчальних закладів)» № 5087–1, поданий депутатом В. Марущенком з (Проєкт закону України про внесення змін до деяких законів України з питань освіти; Проєкт Закону України про внесення змін до деяких законів України).

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи у приватних навчальних закладах урахує загальні принципи щодо формування професійно-педагогічної компетентності фахівця.

Варто зауважити, що існує відмінність у роботі між державними загальноосвітніми та приватними школами, що зумовлює потребу підготовки фахівців спеціально для роботи в закладах освіти приватної форми власності. Наприклад, режим дня у приватних навчальних закладах дещо відмінний від того, що функціонує в загальноосвітніх школах. Так, у приватній загальноосвітній школі «Католицька школа святого Василя Великого», окрім ранкових зустрічей, є ще й молитва, яку проводить духовна особа (сестра-монахиня). Упродовж 20–30 хвилин учні не лише моляться, але і слухають повчальні духовні історії, обговорюють їх, засвоюють певні моральні якості поведінки. У післяобідню пору у групі продовженого дня введена навчально-пізнавальна година, під час якої вихователь проводить тематичні бесіди, круглі столи тощо. Учні тут здобувають нові знання, уміння та навички. І насамкінець, після виконання домашніх завдань діти долучаються до роботи в гуртках (паперопластики, ритміки, футболу, малювання, лозоплетіння, хорового співу). На завершення дня проводяться розвивальні заняття й ігри.

Вивчення навчальних планів і програм підготовки вчителів початкових класів засвідчило деякі прогалини, а саме: не передбачено годин на ознайомлення зі шкільною документацією, що є необхідним у роботі вчителя; а також немає дисципліни, яка б допомагала підготуватися до роботи у приватних закладах освіти. Поза змістом підготовки вчителя до праці в початкових школах (приватної форми власності) залишилися такі проблеми:

- співпраця з батьками, які оплачують навчання своїх дітей і потребують результату, часто без докладання жодних зусиль, тобто я плачу і мене цілий світ не обходить; або з точністю до навпаки – завантажуйте мою дитину, вона має бути найрозумніша, бо я за це плачу гроші;

- співпраця з дітьми, які знають, що навчаються не у звичайній школі, а у платній, тому до них має бути особливе ставлення, тобто вони задають параметри навчально-виховного процесу, за якими мав би працювати вчитель, на вимогу батьків через дітей;

- різнобічність педагога, який має бути вчителем – вихователем – лікарем – психологом – мамою – татом – сестрою – подругою, частково нянею, оскільки батьки платять гроші за особливий нагляд за їхнім чадом;

- відповідність стилю одягу, макіяжу та манери поведінки вимогам даного освітнього закладу тощо.

Висновки. Отже, у підсумку зазначимо, що в підготовці майбутніх учителів початкових класів до роботи у приватних навчальних закладах вагомими залишаються декілька чинників, а саме: компетентність учителя, підготовленість до роботи в такого типу навчальних закладах, шляхи її продуктивного становлення й реалізації, а також ті загальні принципи, які відіграють значущу роль у формуванні зазначеного.

Попри те, що різні аспекти проблеми частково або системно репрезентовані науковою спільнотою, потребують окремих досліджень питання щодо змістово-технологічної підготовки вчителів до роботи у приватних школах.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. Педагогіка : навчальний посібник. 3-ге вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. 2-ге вид., доп. І випр. Рівне : Волинські береги, 2011. 552 с.
3. Іваниук Г., Венгловська О., Антипін Є. Особистісно-професійний розвиток майбутніх педагогів у процесі навчальних практик. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. № 2 (63). С. 25–31. DOI: 10/28925/16098595/2020/2/4.
4. Карпович В. Діяльність сучасного вчителя. Київ, 2004. 121 с.
5. Корсак К. Нові технології – новий образ світу – нові філософсько-гуманістичні основи педагогіки. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 10–15.
6. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
7. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. / уклад. : В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Асконіт, 2007. Т. 1. С. 874.
8. Паращенко Л. Приватна школа як чинник демократизації освіти України. *Освіта і управління : науково-практичний журнал*. 2009. Т. 12. № 2. С. 138–142.
9. Проект закону України про внесення змін до деяких законів України з питань освіти (щодо дотримання державних гарантій стосовно осіб, які навчаються в приватних навчальних закладах), внесений народним депутатом України В. Колісниченком 2 вересня 2009 р., № 5087 URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35988.
10. Проект закону України про внесення змін до деяких законів України (щодо приватних навчальних закладів), внесений народним депутатом України В. Марущенком 16 вересня 2009 р., № 5087–1. URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=36146.
11. Професійна освіта : словник : навчальний посібник / уклад. : С. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. С. 149.
12. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва : Высшая школа, 1990. С. 90.
13. Савченко О. Зміст шкільної освіти на рубежі століть. *Шлях освіти*. 2000. № 3. С. 2–6.
14. Скульський Р. Вчитися бути вчителем. Київ : Педагогіка, 2008. 155 с.
15. Словник іношомовних слів / за ред. О. Мельничука. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1975. 775 с.
16. Черних І. Лінгводидактичні умови розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : автореф. дис. ... канд. педаг. наук : 13.00.02. Київ, 2012. 20 с.

References:

1. Volkova, N.P. (2009). *Pedahohika : navchalnyj posibnyk [Pedagogics: Tutorial]*. Akademydav. K., P. 616 [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Volynski berehy. Rivne, P. 552 [in Ukrainian].
3. Ivaniuk, H., Venhlovska, O., Antypin, Ye. (2020). Osobystisno-profesiiniy rozvytok maibutnih pedahohiv u protsesi navchalnykh praktyk. [Personal and professional development of future teachers in the process of educational practices]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, 2 (63), 25–31. <https://doi.org/10/28925/16098595/2020/2/4>.
4. Karpovych, V.A. (2004). *Diiialnist suchasnoho vchytelia [Practices of the modern teacher]*. K., P. 121 [in Ukrainian].
5. Korsak, K. (2006). Novi tekhnolohii – novyi obraz svitu – novi filosofsko-humanistychni osnovy pedahohiky [New technologies – a new image of the world – new philosophical and humanistic foundations of pedagogy]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 10–15.
6. Kremen, V.H. (2005). *Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty [Education and science in Ukraine – innovation aspect. Strategy. Realization. Results]*. Hramota. K., P. 448 [in Ukrainian].
7. Yaremenko, V.V., Slipushko, O.M. (2007). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy : u 3 t. [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. Askonit. K., V.1. P. 874 [in Ukrainian].
8. Parashchenko, L.I. (2009). Pryvatna shkola yak chynnyk demokratyzatsii osvity Ukrainy [Private school as a democratization factor of Ukrainian education]. *Osvita i upravlinnia*, 2, 138–142.
9. Proiekt Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy z pytan osvity (shchodo dotrymannia derzhavnykh harantii stosovno osob, yaki navchautsia v pryvatnykh navchalnykh zakladakh), vnesenyi narodnym deputatom Ukrainy V. Kolisnichenkom 2 veres. 2009 r. za № 5087 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://gska2.rada.gov.ua/rls/zweb_n/webpros4_1?id=&rf3511=35988. Draft law of Ukraine on amendments to some laws of Ukraine on education (on compliance with state guarantees for persons studying in private educational institutions), introduced by the People's Deputy of Ukraine V. Kolisnichenko.
10. Proiekt Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy (shchodo pryvatnykh navchalnykh zakladiv), vnesenyi narodnym deputatom Ukrainy V. Marushchenkom 16 veres. 2009 r. za № 5087–1 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://gska2.rada.gov.ua/rls/zweb_n/webpros4_1?id=&rf3511=36146. Draft law of Ukraine on amendments to some laws of Ukraine (about private educational institutions), introduced by the People's Deputy of Ukraine V. Marushchenko.
11. Honcharenko, S.U. (2000). *Profesiina osvita : Slovnyk : Navch. posibnyk [Professional education. Dictionary. Tutorial]*. Vyshcha Shkola. K., P. 149 [in Ukrainian].
12. (1990) *Professionalizm lichnosti prepodavatelja i mastera proizvodstvennogo Obucheniia [Professionalism of the personality of the teacher and master of industrial training]*. Vysshaya Shkola. M., P. 90. [in Russian].
13. Savchenko, O. (2000). Zmist shkilnoi osvity na rubezhi stolit [The content of school education at the turn of the century]. *Shliakh osvity*, 3, 2–6.
14. Skul'skyi, R.P. (2008). *Vchytysia buty vchytel'em [To learn to be a teacher]*. Pedahohika. K., P. 155 [in Ukrainian].
15. Melnychuk, O.S. (1975). *Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]*. Holovna redaktsiia Ukrainskoi Radianskoi Entsyklopedii AN URSR. K., P. 775 [in Ukrainian].
16. Chernykh I.O. Lihnvodydaktychni umovy rozvytku movlenniivoi kompetentnosti maibutnih likariv [Linguodidactic conditions for the development of speech competence of future doctors]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. pedah. nauk : spets. 13.00.02 “Teoriia ta metodyka navchannia (ukrainska mova)” / Iryna Oleksandrivna Chernykh. – Kyiv, 2012. – 20 s.